

Bár az elsődleges feladat a hallgatók és az oktatók információs igényeinek kiszolgálása, a belső szolgáltatás mellett az intézmény könyvtári adatbázisának bibliográfiai és lelőhely-adatai, valamint az egyes példányok pillanatnyi kölcsönzési állapota az Interneten is elérhető a www.ceu.hu honlapról kiindulva. Ha a lap alján a Library Resources opciót választjuk, majd az így megjelenő lap bal szélén a Search our catalogra kattintunk, máris rendelkezésünkre áll a webes keresőfelület.

A katalógus mellett természetesen egyéb információk is találhatóak a honlapon: a gyűjtemény ismertetése, a könyvtár nyitvatartási rendje, a könyvtárhasználati szabályzat stb., az egyetem jellegének megfelelően mindez angol nyelven. Ezen a szinten voltaképpen szétválaszthatatlanul összekapcsolódnak a külső és belső szolgáltatások, hiszen nemcsak a tág értelemben felfogott külső érdeklődők számára szólnak ezek az információk, hanem az egyetem mindenkori, leendő és volt hallgatói, oktatói számára egyaránt. *(Folytatjuk)*

Fejős László

*„Könyvek révén
sokan lesznek tudóssá az iskolán kívül is,
könyvek nélkül pedig senki sem lesz tudós,
még az iskolában sem...”*

Comenius

Olvasásfejlesztés iskolában és könyvtárban

(Tudósítás a sárospataki HUNRA konferenciáról)

Halász Magdolna igazgató asszony (Városi Könyvtár) szíves invitálása nyomán a Magyar Olvasástársaság eredeti célkitűzéseire hűen, szakmaközi – divatosabban interdiszciplináris – konferenciát szervezett 1999. május 28–29-én Sárospatakon. A két nap folyamán 31 előadás hangzott el és három bemutató foglalkozást figyelhetett végig a résztvevők 130 fős csapata. Óvónők és egyetemi-, főiskolai tanárok, gyermekkönyvtárosok és tankönyvszerkesztők, informatikusok és pedagógusok, kutatók és iskolai könyvtárosok töltöttek együtt, a kirándulást (Boldogkőváralja, Gönc, Telkibánya, Vizsoly) is beszámítva három verőfényes, örömteli és tanulságos napot. Amint konferenciánk címe is jelzi, alapvetően nem a helyzet leírására, a diagnózis pontos megfogalmazására törekedtünk, hanem jobbra a változtatás, a fejlesztés esélyeit latolgattuk, a már többé-kevésbé bevált módszereket kívántuk egymástól eltanulni.

Világosan látjuk az olvasás romló esélyeit (a mozgókép ellenállhatatlan csábítását, a felnőtt-gyerek kapcsolatok beszűkülését, a jó példák ritkulását, a pedagógus-társadalomban zajló kontraszelektív tendenciának következményeit stb.). Tehát nem hangsúlyozhatjuk eléggé, hogy módszertani eszköztárunk meg-

újítása nélkül bizony a peremre szoruló funkcionális analfabéták száma fog csak szaporodni s mind kevesebben lesznek, akik tanulékonyságukkal, ötletgazdagsággal, megbízhatóságukkal, jól mobilizálható kulturális tőkéjükkel (örökségükkel) versenyképes munkaerőként jelennek meg a magyar (és történelmi léptékek mérve, pillanatokon belül) az európai munkaerőpiacon.

A konferencia feszes rendjében (3 db 20 perces előadást, mindig 20 perc vita követett) mindnyájan folyamatosan az „arénában” érezhettük magunkat, s nem „páholyan”. Nem szenttelen kívülállók, hanem a „nostra res agitur” („a mi ügyünkről van szó”) élményét percről-percre átélő, közösen töprengő, egymás gondolatait, tapasztalatait erősítő, korrigáló csapatszellem jellemezte együttlétnünket. Háziasszonyunk kiváló ötlete nyomán konferenciánk egyrészt a határon túli magyar kollegák népes csapatát láthatta vendégül, másrészt szakmai, baráti kapcsolatainkat bővítendő a megye különböző városaiból (Edelény, Mezőkövesd, Miskolc, Sátoraljaújhely, Szerencs, Tiszaújváros) érkezett kollégákat kértünk fel a vitavezetői, az elnöki szerepek ellátására, azaz nagyon kemény munkára. Remélhetőleg a konferencián elhangzottak egésze olvasható lesz néhány hónapon belül, ezért itt és most csupán egy kedvcsináló, figyelemfelhívó előzetes híradás megfogalmazására vállalkozom s nem a teljes program tömörített köz-zétételére.

Rögtön az első három előadó (Adamikné Jászó Anna, Horváth Zsuzsa, Balogh Mihály) külön-külön is jó magasra „tette a lécet”, mert kardinális kérdésekről, nagy felkészültséggel, a hallgatóságot megtisztelő igényességgel szóltak. Jászó Anna főiskolai tanár például a sikeres olvasástanítás alapelveit taglalva, külön nyomatékosította a kiegyensúlyozottság (beszéd, írás, olvasás együttes fejlesztését) követelményét, a mese varázslatának fontosságát, a felolvasás, a mintakövetés esélyének ismétlődő gyakorlását. Horváth Zsuzsa, az Országos Közoktatási Intézet főmunkatársa az „Olvasás és írás – a szövegértés és a szövegalkotás összefüggései” című esszéjében vizsgálati adatokra támaszkodva bizonyította, hogy a mai magyar társadalom egyik legsúlyosabb „hiánybetegsége” a nyilvánosságnak szánt írásbeli produkciók szintjén mutatható ki. Súlyos gondokat okoz a szöveg főbb gondolatainak kiemelése, a többféle álláspont egyidejű megértése. Mint hangsúlyozta, az olvasási készség fejlesztésének egyik legjobb gyakorló terepe az írásbeli munkák ismételt elvégztetése, elvégzése. Balogh Mihály főigazgató (OPKM) az 1978-as tantervek könyv- és könyvtárhasználati követelményeit két évtized távlatában is történelmi jelentőségűnek minősítette, de egyúttal súlyos ellentmondásra is felhívta a hallgatóság figyelmét: jelentős szakadék van a mai pedagógusjelöltek ilyen irányú ismeretei és a jó húsz éve érvényben lévő tanterv, illetve tananyag között.

„A legkülönbözőbb szaktárgyak tankönyveit is jól érthető, élvezhető anyanyelven kell megírni!” – hangzott Honffy Pál, köztisztelőben álló tankönyvszerkesztő kollegánk tézise, majd példák során mutatta a jelzett követelmény hiányát, illetve a nyelvi hibák újabban jellegzetes alapvető típusait. Gereben Ferenc jó másfél évtizede kutatja a határon túli magyarság olvasási szokásait, ezek szociológiai összefüggését. Rövidesen könyve jelenik meg e tárgy körben. Most csupán annak bizonyítására vállalkozott, hogy a kisebbségi helyzet – különösen Erdélyben – egy sajátos aktivitás többletet, feladatvállalást, én-erősítő

funkciót jelenít meg az írott, nyomtatott szavakkal történő találkozások alkalomával. Pápayné Kemenczey Judit 500 gyerek írását elemezte, melyekben maradandó olvasmányélményeikről vallottak. Adatai szerint az igazán mély nyomokat a koragyermekkori, családi és óvodai mesék, történetek hagynak s az iskola inkább csak tanít, mintsem az olvasás megszerettetésére nevelne. Fontosabbnak ítélve a stilisztikai, irodalomtörténeti tudnivalók besulykolását s bizony sok esetben háttérbe szorítva magát a megrendítő élményt, az egyéni olvasatot.

Sárospatakon szükségképpen megidézünk Halász Magdolna igazgató asszony segítségével Comenius négy évét (1650–1654), melyet a „nagyfényű pataki skólaban” töltött, s a műveiből máig sugárzó üzeneteket. Egyébként szinte önálló történelmi szekciót képviselt a Halász Magdolna – Róth András – Nagy Júlia előadói hármast a péntek koradélutáni órán, mert a Comenius méltatást követően Róth András székelyudvarhelyi történész, könyvtáros kollegának a XVII–XVIII. századi magyar társadalom jeles írástudóinak gondolatait gyűjtötte csokorba „az magyar nyelven való olvasás felettébb hasznos voltáról”. Majd Nagy Júlia alig egy éve az ELTE TFK magyar–könyvtár szakon diplomát szerzett tanítványunk, a Sárospatakon 1848-ban létrejött Ifjak Könyvtárának, illetve az 1896-tól Akadémiai Ifjak Olvasó Egyletének történetét elevenítette fel a mind meglepettebben figyelő hallgatóság előtt. Ilyen kisugárzó, kultúra- és társadalomformáló erejű lehetett valaha egy kollégiumi könyvtár?

Mint ismeretes, évtizedek óta feszültség van a tantervi célok és a pedagógusképzés tartalma között, s nem csupán tréfás utalás Bacsó Péter emlékezetes filmjére, ha a „helyzet fokozódásáról” beszélünk a még módosításra váró, de mégis

létező 1996-os NAT-ra gondolva. Egyszerűbben szólva: sokkal többet várunk tanítványainktól az önálló információhasználat terén, mint amennyit a leendő pedagógusoknak tantervi keretekben átadunk. Ennek a dilemmának feloldására tett rendkívül konstruktív ajánlatot előadásában Kovács Mária, a szombathelyi Tanárképző Főiskola docense, közreadva a könyvtár- és számítógéphasználati ismeretek vázlatát, melyet minden pedagógusjelöltnek tanulnia kell majd a jövőben, még ha egyelőre csupán a Berzsenyi Dánielről elnevezett főiskolán oktatják erre őket. (A példa aztán még ragadóssá is válhat!) Fülöp Géza (Töprengés az olvasás jövőjéről) és Katsányi Sándor (Információkereső gyakorlatok 12–18 éveseknek) kitűnő, gondolatébresztő előadásairól csak helyszűke miatt nem esik itt szó, hiszen mindketten leadták már a Könyvtári Figyelő szerkesztőségébe kéziratukat.

Talán a kétnapos konferencia legfelkavaróbb dolgozatát Eigner Judit a Budapest II. kerületi Ökumenikus Iskola könyvtárosa olvasta fel. Iskolájukban Orbánné Hancz Ágnes ötlete nyomán a felső tagozatos gyerekekkel havonta egy könyvet sikerül elolvasatni. Rendszerint három műből választhatnak a diákok s tudatosan széles skálán kínálják az olvasnivalót Lázár Ervintől Cooperig, Rejtőtől Vernéig, Dickenstől Kästnerig, Benedek Elektől Szabó Magdáig, Csukástól Mikszáthig, Lagerlöftől Sütőig, Durelltől Szakonyiig. Szavaiból mindnyájan erőt merítettünk! Ne siránkozzunk, ne panaszkodjunk! Tettekre, ötletgazdag kollégáink, barátaink vannak. Tanuljunk tőlük! Mert a szeretetteljes szigor, az előlegezett bizalom, a személyre szabott követelmények meghatározása s következetes számonkérése eredményes lesz. Hasonlóan ösztönző volt hallgatni mindazt, amit Restyánszki Lászlóné és Tengeri Lászlóné, a Baktatkéken működő (romatöbbségű kistelepülésekkel körülvett) Körzeti Általános Iskolában végzett munkájukról bemutattak. Évente megszervezik a szűkebb régió központjaként a Bod Péter versenyek helyi döntőit, olvasókört, diákújságot működtetnek. Könyvtár- és számítástechnikai ismereteket oktatnak, meseillusztrációs, színjátékos és bábosok köreit szervezik, iskolarádiójuk naponta megszólal. Vagyis az olvasásfejlesztést rendkívül komplex feladatnak tekintik s személyes tapasztalattal igazolhatom: céljaikat sikerrel teljesítik! Ismét egy ragyogó példa a „körülmények hatalmának” megtörésére!

Hasonlóan torokszorító élményt jelentett a határon túli kollegák munkálkodásáról szóló tudósításokat hallgatni. (Weinrauch Katalin: 55 év után először idén kapnak ismét magyarnyelvű érettségi bizonyítványt beregszászi gimnazisták, Bada Johanna és István a vajdasági magyar gyerekeknek szerveznek(tek) olvasótáborokat és vetélkedősorozatokat, Barabás Zója egy székelyudvarhelyi középiskolában működő „Ajánlom ezt a könyvet” című mozgalom sikeréről szolt).

„A befogadó kétségtelenül magában az alkotásban vesz részt valamiképpen, amikor a művet olvassa” – idézte Orbán Gyöngyi a „Megértő irodalomolvasás” című nagyszerű tankönyv szerzője, kolozsvári egyetemi tanár a befogadásesztétika klasszikusát, Gadamert. Kiemelte az olvasás elidőzést, türelmet, figyelmes belső munkát igénylő jellegét, a mű és a befogadó közötti párbeszéd megteremtéséhez szükséges „kiművelt esztétikai érzékenység” meglétének fontosságát, mert csak így módon okozhat örömet a szépirodalom, csakis ezen az úton járva szerez majd egyre több diák „boldogságtapasztalatot” az önfelelt olvasás közben

s egyre kevesebben érzik unalmas, kötelező leckének az írásművészet nagyjával való találkozást.

A tanácskozás központi témáját (olvasásfejlesztés) 3, szorosan egymáshoz kötődő előadás tette még nyomatékosabbá. Varga Magdolna (Budapest, Babits Mihály Gimnázium) a földrajztanítás kapcsán volt kénytelen éppen az elmúlt évek radikális történései nyomán érzékelni a tankönyvek avulásának gyorsaságát s ezért a folyóiratok, hetilapok olvasatásával kellett korrigálnia a tankönyvek „tévedéseit”, az érvényes tudást átadni diákjainak. Mint tudjuk, az olvasási készség csiszolásának pedig az egyik leghatékonyabb eszköze az ismeretlen szövegekkel való folyamatos „megküzdés”. Tóth Beatrix (Budapesti Tanítóképző Főiskola) egy a Soros Alapítvány által támogatott, a Magyar és a Nemzetközi Olvasástársaság kezdeményezése nyomán 1998 szeptemberétől elindult pedagógus-továbbképző program (Reading and Writing for Critical Thinking) alapelveiről, legfontosabb módszereiről számolt be. Szavai nyomán többen jegyzetelni kezdtek, mert világossá lett, hogy nem a múlt, az amerikai kollegák vezette éppen lezárult kurzus az igazán érdekes, hanem a jövő: 1999 őszétől 7 magyar (Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Budapesti Tanítóképző és Tanárképző Főiskola, Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Kara, Juhász Gyula Tanárképző és Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola) pedagógusképző intézményben indulnak el az olvasásfejlesztési módszereket oktató továbbképzési tanfolyamok, s ráadásul az itt zajló oktatás tartalma már több helyen az alapképzésben is megjelenik 1999 szeptemberében. Amint arról már korábbi hírt adtunk (Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 1998. március) 1997 szeptemberétől az ország 6 településének 8 iskolájában „Olvasásfejlesztés – kritikus gondolkodás” címmel egy kísérleti programot indíthattunk el ugyancsak a Soros Alapítvány segítségével. Jelen sorok írója a második év végén a már látható eredményeket és buktatókat foglalta össze röviden.

Tótszegi Zsuzsa a Neumann János Kulturális Szolgáltató Kht. igazgatója utolsó előadóként a számítógép, az Internet és az olvasás, az iskola és a könyvtár egymásra utaltságáról, egymást kölcsönösen kiegészítő jellegéről szolt meggyőzően. (A képernyőn keresünk, de amit el akarunk olvasni azt kinyomtatjuk, s a nehezen elérhető forrásművek egy része már elektronikus úton megtalálható stb.)

Kiss Endre József lelkész-könyvtárostól megismerhettük még a Sárospataki Református Kollégium Könyvtárának hányatott történetét, volt tárogatószó, történelmi barangolás a kuruckorban és a várban, megkóstoltuk a „borok királyát” és élvezettel hallgattuk Rigó Béla, a Kincskereső főszerkesztőjének „sub rosa” történeteit Balassi, Csokonai, Petőfi szélesebb körben nem ismert kalandjairól, szerelmi konfliktusairól.

A beszámoló töredékességét, szubjektivitását vállalva, az eredeti előadások hiánytalan, nyomtatott formájú terjesztését remélve, ígérve, a pünkösdi verőfényt, a támogatók és a házigazdák fáradozását, az egymásra figyelés lankadatlanságát, a megszerzett tudás örömteli megosztását minden résztvevőnek köszönve,

baráti üdvözléssel

Nagy Attila

Budán, Szent Iván hava 4-dik napján